

SAHLGRENSKA AKADEMIN

**INSTITUTIONEN FÖR NEUROVETENSKAP OCH
FYSIOLOGI
ARBETSTERAPI**

AKTIVITETSURVAL PÅ TRÄFFPUNKTER FÖR ÄLDRE PERSONER I GÖTEBORGS STAD

En kvalitativ studie

Författare: Elisa Ljungströmmer, Ina Tankova Viktorsdotter

Examensarbete:	15 hp
Program:	Arbetsterapeutprogrammet 180 hp
Kurs:	ARB341 Självständigt arbete i arbetsterapi
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2017
Handledare:	Med.dr., Leg. Arbetsterapeut Susanne Gustafsson
Examinator:	Med.dr., Leg. Arbetsterapeut Greta Häggblom Kronlöf

Sammanfattning

Examensarbete:	15 hp
Program:	Arbetsterapeutprogrammet 180 hp
Kurs:	ARB341 Självständigt arbete i arbetsterapi
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2017
Handledare:	Med.dr., Leg. Arbetsterapeut Susanne Gustafsson
Examinator:	Med.dr., Leg. Arbetsterapeut Greta Häggblom Kronlöf

- Bakgrund:** Äldre personer är en ökande samhällsgrupp som har ett behov av meningsfull tillvaro och delaktighet i samhället. Träffpunkt i Göteborgs Stad är en verksamhet som har i uppdrag att erbjuda meningsfull fritidssysselsättning för äldre personer. Dess uppdrag omfattar deltagandet i utvalda aktiviteter som ska leda till förbättring av hälsa, social samvaro och livskvalitet. Det antas att brist på delaktighet i aktivitetsval och begränsad delaktighet i sociala aktiviteter har en negativ påverkan på äldre personers livssituation. Men hur väljs aktiviteterna på träffpunkterna i Göteborgs Stad?
- Syfte:** Syftet med studien var att undersöka personalens uppfattning om vad som påverkar urvalet av aktiviteter som erbjuds till äldre personer på träffpunkter i Göteborgs Stad.
- Metod:** Semistrukturerade intervjuer med fem deltagare genomfördes och därefter utfördes transkribering av intervjuerna som grund till den kvalitativa innehållsanalys metoden.
- Resultat:** Fyra kategorier kunde urskiljas: *Resurser*, *Seniorernas önskemål*, *Deltagandet i erbjudna aktiviteter* och *Personalens inflytande*. Verksamhetsekonomi, resurser och andra ekonomiska faktorer främjar eller begränsar aktivitetsurvalet. Förutom ekonomiska faktorer kommer aktiviteter som inkluderas i verksamhetens utbud från önskemål och intressen som seniorerna har. Slutligen har personalen ett beslutfattande roll där de avgör om aktiviteter som är efterfrågade av de seniorer som besöker inkluderas i programmet. Vilken kan innebära att seniorerna som är inte deltagande kan exkluderas.
- Slutsats:** Träffpunkt i Göteborgs Stad har positiv påverkan på den äldre personens hälsa och livskvalité. Denna studien kan bidra till ökad kunskap om aktiviteter och dess betydelse i urvalet som ska öka inklusion av seniorerna oavsett kön, etnisk bakgrund, ålder etc. Ökning av personal med rätt kompetens inom aktivitetsvetenskap skulle kunna möjliggöra större aktivitetsvariation och ökad deltagande för personer med funktionvariationer.

Abstract

Thesis: 15 hp
Program: Occupational Therapy program 180 hp
Course: ARB341 Bachelor thesis in Occupational therapy
Level: First Cycle
Semester/year: St 2017
Supervisor: PhD, ORT, Occupational therapist Susanne Gustafsson
Examiner: PhD, ORT, Occupational therapist Greta Häggblom Kronlöf

Keywords: Older adults, leisure activities, engagement in selection, participation, quality of life.

Background: Elderly people are a growing demographic group in society who have a need for meaningful life and opportunities to participate participation in community. “Träffpunkt” (community center) in the City of Gothenburg is an organisation that has been commissioned to offer meaningful leisure activities for older people. Its mission includes participation in selected activities that leads to the improvement of health, social interaction and quality of life. It is assumed that the lack of participation in choosing what activities are available has a negative impact on elderly people's lives. But how are the activities chosen at the “Träffpunkter” in the City of Gothenburg?

Aim: The aim of the study was to investigate the staff members reasoning about what is affecting the selection of activities offered to elderly people at “Träffpunkter” in the City of Gothenburg.

Method: Semi-structured interviews with five participants was carried out and then performed transliteration of the interviews that due to the qualitative content analysis method.

Result: Four categories could be distinguished: *Resources*, *Participant's requests of elderly people*, *Participation in offered activities* and *Personnel's influence*. The organisations economy, resources and other economic factors will support or limit the selection of activities. Despite these economic factors the activities program derives from the requests and interests of elderly people. Ultimately the staff tend to make a final determine the whether to run an activity based on the feedback from the regular elderly visitors which may exclude those people who do not attend.

Conclusion: “Träffpunkter “ in the City of Gothenburg has positive impact on the older person's health and quality of life. This study may contribute to increased understanding of the occupation and the importance of selecting the activity to maximise inclusion regardless of sex, ethnicity, age, etc. Increasing the number of personnel with right expertise in occupational science may lead to a wider selection of activities being offered and increase participation of elderly people with function variations.

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Syfte	6
Metod	6
Urval	6
Datainsamling	6
Databearbetning	7
Resultat	8
Resurser	9
Senioreernas önskemål	10
Deltagandet i erbjudna i aktiviteter	11
Personalens inflytande	12
Diskussion	14
Resultatdiskussion	14
Metoddiskussion	18
Referenser	20

Bakgrund

I Göteborgs Stad finns det 34 kommunala träffpunkter som vänder sig till personer över 65 år med ett utbud av olika aktiviteter (1). Kommunala träffpunkter är en verksamhet som har ett uppdrag att möjliggöra tillgång till olika aktiviteter i aktuell stadsdel utifrån nationella hälsomål (2) som är att förbättra folkhälsa och minska skillnader mellan olika befolkningsgrupper. Det är en flexibel mötesplats (1) för äldre personer med syfte att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa, erbjuda social gemenskap, fysisk- och mental stimulans i form av aktiviteter. Det är oklart vad som ligger till grund för vilka aktiviteter som ingår i träffpunkternas utbud, och föreliggande studie avser därför att belysa detta ur personalens perspektiv.

Lindahls rapport "Tillsammans är man mindre ensam" (3) om Göteborgs Stads träffpunkter visar att denna typ av verksamhet har en positiv inverkan på äldre personers hälsa och välbefinnande. Äldre personer är en ökande samhällsgrupp på grund av goda förutsättningar för bättre levnadsvillkor. Det gör att kroppen åldras långsammare och personer bibehåller förmågan till ett aktivt liv. Däremot överskuggas det långa livet av förluster och separationer som är en del av den äldre personens tillvaro. En förlust kan innebära förlust av de egna fysiska och mentala kroppsfunktionerna, upplevd hälsa, förlust av sina nära och kära och även de sociala nätverk som är en förutsättning för att personen kan vara delaktig i samhällslivet (3).

Brist på delaktighet i aktivitetsval och begränsad delaktighet i sociala aktiviteter har en negativ påverkan på äldre personers livssituation. Det kan leda till obalans mellan olika aktiviteter i äldre personers vardag (4). Om aktiviteter i vardagen som är en del av befinnandet i en meningsfull sammanhang fräntas, leder det till aktivitetsorättvisa (5) samt förändrad livsroll (6). En förändrad livsroll är en del av åldrandet, en process som förändrar hur personen uppfattar sig själv i ett sammanhang. Förändrade livsroller är de roller som uppstår under livets gång i samband med aktivitetsutförandet och kan vid brist på aktiviteter leda till identitetsförlust (6). En förlorad roll som personen identifierar sig med anses vara en viktig faktor som har negativ påverkan på den äldre personens livskvalité (7), förlorad social roll i samhället och identitetskris (8) vilket därmed kan leda till försämrat hälsa. Alla människor har olika roller och en förlorad roll leder till att personer utvecklar bristande aktivitetsmönster som i sin tur ökar risken för ofrivillig ensamhet, utanförskap, mindre delaktighet i aktiviteter samt bristande livskvalitet och ohälsa (7, 6). Det är därför viktigt att belysa om vad som ligger till grund för urvalet av aktiviteter på Göteborgs Stads träffpunkter. Om det tas hänsyn till äldre personer som en grupp med olika bakgrunder, behov, intressen och färdigheter.

I föreliggande studie används modellen The Model of Human Occupation (MoHO) (6) om människan i aktivitet som teoretisk referensram, för att lyfta fram aktivitetsperspektivet i aktivitetsurval utifrån personalens uppfattning på de valda träffpunkter i Göteborgs Stad. MoHO (6) beskriver att personens delaktighet i aktivitet påverkas av olika komponenter såsom miljöförhållanden, utförandekapacitet och tillfredsställelse av det personen engagerar sig. Som i sin tur påverkar personens sociala identitet, autonomi och viljan till att utföra olika aktiviteter som förutsättning för livskvalitet och god hälsa. Interaktion mellan den fysiska och sociala miljön och andra tidigare nämnda faktorer kan antligen möjliggöra eller begränsa delaktighet i aktivitet. Dessa faktorer kopplas till upplevelser och berättelser om

aktivitetsurval som den här kvalitativa forskningsstudien har som syfte att fånga ur ett aktivitetsperspektiv ur ett holistiskt perspektiv (9). Aktivitet definieras som personens sysselsättning inom en tidsmässig och sociokulturell kontext och har som egenskap att karaktärisera personens liv och upplevelse av meningsfullhet i vardagen (6).

Utifrån Wright-St Clair et al artikel (10) om hur vardagens aktiviteter påverkar åldrandet kan ses hur intressen och aktiviteter som personer behåller livet ut är en del av åldrandet (10). Det framkommer också att meningsfulla aktiviteter är en del av personens vardag och att engagemang i dessa aktiviteter påverkar identitetsbilden som den äldre personen utvecklar genom livet. Det anses relevant att belysa hur personalen på träffpunkternas resonerar kring aktivitetsurvalet då aktiviteter som personer väljer att delta i ska vara anpassade till personens önskemål, intresse och färdigheter. Det anses av vikt att träffpunkter har ett brett-, varierande- och utmanande aktivitetsutbud som ska främja delaktighet i aktiviteterna som erbjuds. Om urvalet av aktiviteter är tillräckligt genomtänkt och anpassat till individens preferenser uppstår en känsla av meningsfullhet. Det innebär att tid och rum överväldigas av fokus i det hen gör som i sin tur leder till intensivare upplevelse, delaktighet och närvaro aktivitet (11).

Ett grundläggande antagande inom aktivitetsvetenskap är att delaktighet i aktivitet, oavsett om det är aktivt eller passivt, ökar livskvalité och meningsfullhet som i sin tur främjar hälsan (7). Det passiva deltagandet (6) innebär att en person behöver befinna sig i sammanhanget för att uppleva delaktighet. Aktivt deltagande är olika nivåer av engagemanget i aktiviteten och dess utformning. Det anses att människan har ett naturligt aktivitetsengagemang (6) och att hen genom aktivitet anpassar sig till livets utmaningar och upplevelser i olika livssituationer. Det innebär att personer i pensionsålder som inte har någon inkomstbringande sysselsättning har bättre förutsättningar till god livskvalité genom att delta i aktiviteter som hjälper dem att bibehålla fysiska, mentala och sociala färdigheter (6). Brown et al (12) skriver i sin studie om samband mellan socialt aktivitetsliv och kognitiva funktioner hos äldre personer att det finns starka indikatorer på att de äldre personer som har väletablerat aktivitetsliv generellt mår bättre. Deltagandet i sociala och fysiska aktiviteter bidrar till bibehållandet av kognitiva funktioner och därmed bättre livskvalité (12). Därtill lyfter Sabbath et al (13) i sin studie om hur aktivt aktivitetsval påverkar åldrandet och påstår att deltagande i urvalet av aktiviteter som personen vill och kan utföra är en viktig faktor för ett gott åldrande. Det som ska tas hänsyn till i aktivitetsutformningen är att äldre personer som grupp har olika preferenser för aktiviteter de vill delta i. I studien (13) framkommer att personens kön-, klass-, yrkes-, gruppstillhörighet, livserfarenheter och många andra faktorer påverkar hur personer väljer aktiviteter de deltar i. Detta innebär att deltagandet i aktiviteter på träffpunkterna har direkt samband med urvalet av de aktiviteter som erbjuds (13).

Träffpunkterna i Göteborg Stad är utformade för att skapa fritidssysselsättning för äldre personer som behöver tillgång till umgänge, fysisk motion och aktiviteter (1, 3). De träffpunkter som finns i Göteborgs Stad (3) ger äldre personer bättre förutsättningar till en varierande vardag och fyller ett aktivitetsgap som kan uppstå vid nedsättning av förmågor och även minskat socialt nätverk. Det anses viktigt att aktiviteter som finns tillgängliga på dessa träffpunkter utformas utifrån målgruppens förmåga till aktivitet, intresse och förutsättningar till delaktighet som i sin tur ska främja förutsättningar att leva ett så gott liv som möjligt. Det finns således ett kunskapsgap om vad som påverkar aktivitetsurvalet på Göteborgs Stads träffpunkter, hur personalen som arbetar på träffpunkterna väljer ut de aktiviteter som erbjuds. Författarna i denna studie vill lyfta fram hur personalen tänker när de planerar och väljer ut aktiviteter samt hur urvalet går till.

Syfte

Syftet med studien var att undersöka personalens uppfattning om vad som påverkar urvalet av aktiviteter som erbjuds till äldre personer på träffpunkter i Göteborgs Stad.

Metod

En kvalitativ metod har använts i syfte för att få fram personalens uppfattning om vad som ligger till grund för utbudet av aktiviteter på träffpunkterna i Göteborgs Stad. Data har samlats in genom semistrukturerade intervjuer som har sin teoretiska grund i kvalitativa forskningsintervjuer (14). Insamlad data har analyserats enligt Graneheim och Lundmans kvalitativa innehållsanalys (15). Studiens ansats är således induktiv. Studiedeltagarna som intervjuades är anställda på träffpunkter i Göteborgs Stad och har direkt inflytande på aktivitetsurvalet på dessa verksamheter. Genom intervjuerna har studiedeltagarnas tankar och funderingar kring vad det är som påverkar aktivitetsurvalet på träffpunkterna i Göteborgs Stad framkommit.

Urval

Fem personer i ålder mellan 49 och 62 år intervjuades, samtliga var kvinnor. Studiedeltagarna var anställda på träffpunkter i fyra olika stadsdelar i Göteborg Stads. Deras arbetsuppgifter som omfattade självständig eller i samverkan med övrig personal planering och genomförande av aktiviteter på träffpunkterna i Göteborgs Stad. Studiedeltagarna hade varierande yrkesutbildningar, yrkeserfarenheter och har varit yrkesverksamma i minst ett år på någon av Göteborgs Stads träffpunkter i respektive stadsdel. Sexton anställda tillfrågades på de utvalda träffpunkterna i Göteborgs Stads, 14 kontaktades via e-post som skickades till verksamheterna och 3 kontaktades via telefon, varav en som redan tillfrågades via e-post kontakt. I urvalet av träffpunkter som kontaktades har hänsyn tagits till jämn fördelning mellan olika stadsdelar. Fem anställda på fyra olika verksamheter visade intresse för deltagandet i studien och tackade ja. En verksamhet svarade att de inte hade möjlighet att delta på grund av tidsbrist. Två verksamheter ville inte delta på grund av arbetsbelastning samt förklarade att deras träffpunkt har nyligen deltagit i liknande studie. Nio verksamheter som blev tillfrågade via e-post meddelanden och telefonsamtal svarade inte.

Inklusionskriterier i studier var: 1.) 22 år eller äldre. 2.) Är anställd på någon träffpunkt i någon av de tre stadsdelarna i Göteborgs Stad. 3.) Har jobbat på träffpunkten i minst ett år 4.) Talar och förstår svenska. Exklusionskriterier var: 1.) Lägre än gymnasieutbildning. 2.) Arbetsuppgifter som inte omfattar ansvar av aktivitetsurval. 3) Har något form av relation till författarna.

Datainsamling

Författarna skickade ut informationsbrev och samtyckesbrev till verksamhetscheferna på de urvalda träffpunkterna via e-post. Informationsbrev och samtyckesbrev till personal togs med till intervjutillfällena där studiedeltagarna informerades och godkände/undertecknade deltagandet i studien. Verksamhetschefer godkände deltagandet via e-post och muntlig kommunikation. Intervjuerna ägde rum på studiedeltagarnas arbetsplats och längden på

intervjuerna varierade mellan 21- 50 minuter utifrån deltagarnas önskemål om plats och tid för intervjun.

Platsen där intervjun genomfördes anses ha varit av yttersta vikt då den kan påverka kvaliteten på insamlandet av data, därför har författarna valt att ge studiedeltagarnas valfrihet i frågan om intervjulokal (6, 9). Båda författarna har varit närvarande vid intervjutillfällena där den ena författaren hade en aktiv roll att leda intervjun och ställa frågor. Den andra författaren hade en passiv roll, antecknade samt observerade. Intervjurollerna växades vid varje nytt intervjutillfälle. Intervjuerna spelades in med telefon och bärbar dator. En semistrukturerad intervjuguide som var byggd på frågeområden med följdfrågor rörande aktivitetsurval har använts (14). Frågeområden som behandlades i studien var; "basfakta om verksamheten/personal", "aktiviteter som erbjuds", "aktivitets urvalsprocessen", "vad som påverkar urvalet" och "upplevelse av aktiviteter". Ljudfilerna har laddats i ett USB-minne och kommer att arkiveras på institutionen för neurovetenskap och fysiologi, Sahlgrenska akademien vid Göteborgs Universitet.

Det har tagits hänsyn till att det kan framkomma information som kan vara personlig och konfidentiell under intervjuerna. I syfte att undvika detta har det lagts stor vikt på att hantera insamlad data på ett konfidentiellt sätt. Studiedeltagarna informerades om att de kan när som helst avbryta sitt deltagande. Intervjupersonerna har informerats om och har garanteras konfidentialitet i studien samt aidentifiering i den färdiga uppsatsen.

Databearbetning

Efter intervjuerna har författarna delat upp materialet emellan sig för transkriberingen. Intervjuerna har transkriberats ordagrant (15) som omfattade slutligen 75 sidor transkriberat (9) datamaterial, A4-sidor med radavstånd 1,5, typsnitt Times New Roman och teckenstorlek 12 pt. All datainsamling som framkommit under intervjun har analyserats genom den kvalitativa innehållsanalysen, enligt Graneheim och Lundman (15). Därefter har författarna var för sig gått igenom den transkriberade texten och markerat de viktiga meningsenheterna som svarade på studiens syfte. Meningsenheterna är meningsbärande del av den transkriberade texten som hörde ihop genom sitt innehåll och som hade innehållit relevant information för studien. Detta hjälpte till att hitta gemensamma och återkommande mönster i materialet. Analyserat data innehöll 294 stycken meningsbärande enheter.

Den innebörden som har framkommit i studiematerialet kopierats i en separat tabell för att sedan påbörja med den kvalitativa innehållsanalysen (15). Därefter har meningsenheterna abstraherats för att lyfta fram det mest meningsfulla i textinnehållet som kodats. Genom abstrahering av meningsenheterna framkom koderna som är ett kort beskrivning av meningsenheterna innehåll (15). Koderna som hade en liknande innehåll grupperats i gemensamma underkategorier och kategorier (15). Båda författarna har oberoende av varandra utförde analysen av de olika delar av datamaterialet och kommit fram till de gemensamma kategorierna. Kategorier avspeglade det mest relevanta från intervjuerna (15).

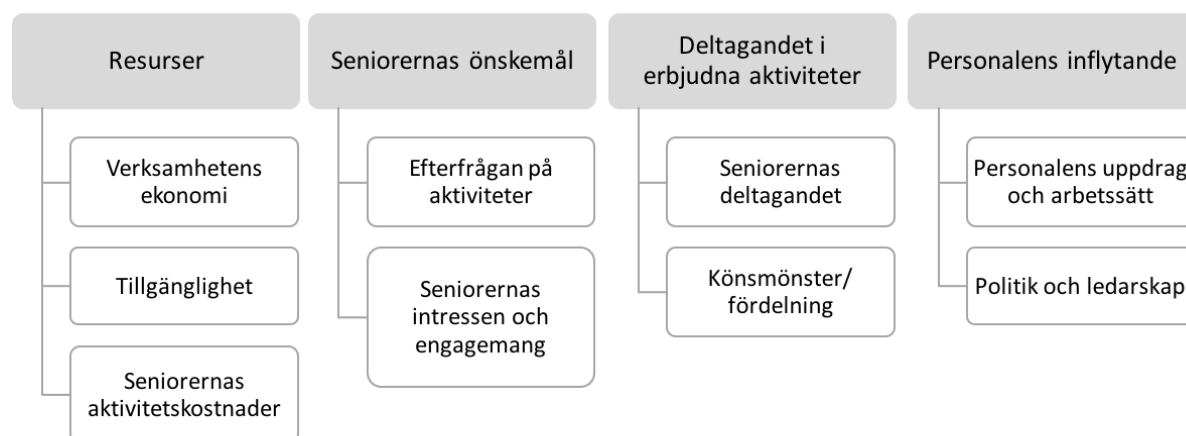
Analysmetoden har möjliggjort identifiering av skillnader och likheter i texten som förekom efter datainsamlingen och lyfta det mest relevanta i datamaterialet. Nedan presenteras de olika stegen i analysprocessen i en tabell (Tabell 1.) som ger en inblick i hur den kvalitativa innehållsanalysen gick till.

Tabell 1. Ett extrakt av de olika stegen i analysprocessen av den kvalitativa innehållsanalysen av personalens upplevelse om vad som påverkar aktivitetsurvalet på träffpunkterna i Göteborg Stad.

Meningsenhet	Kondenserad/ abstraherat meningsenhet	Kod	Underkategori	Kategori
Annars det är lite trögt med sådana saker och det är ju pengarna det handlar om.	Trögt med sådana saker, det handlar om pengar.	Trögt Pengar	Ekonomiska tillgångar	Resurser
Har vi Bingo. Det är faktiskt fortfarande populärt bland många.	Bingo är fortfarande populärt.	Bingo Populär	Populära aktiviteter	Deltagande i erbjudna aktiviteter
... jag håller mig ganska professionellt det här med.. men just ändå att jag har ju min, mitt uppdrag alltså så. Vad man, vad man ska tänka på, och vad man bör föra in och så och det är klart jag påverkar det också.	Jag försöker hålla mig professionellt, har min uppdrag så jag påverkar det också.	Professionellt Uppdrag Påverkar	Personliga faktorer	Personalens inflytande

Resultat

Studiedeltagarna som intervjuades var anställda på träffpunkter och hade direkt inflytande på aktivitetsurvalet på dessa verksamheter. I resultatdelen ska studiedeltagarna benämnas som personal för att skilja åt deltagarna i studien och deltagarna i aktiviteterna, dvs. seniorerna. Under intervjuerna framkom personalens tankar och funderingar om vad som påverkar aktivitetsurvalet samt vilka aktiviteter som erbjuds på deras verksamhet. Genom analysarbetet kunde fyra kategorier urskiljas: *Resurser*, *Seniorernas önskemål*, *Deltagandet i erbjudna aktiviteter* och *Personalens inflytande*.

Figur 1. Översikt av kategorier och underkategorier som framkom i analysprocessen av personalens uppfattning om vad som påverkar urvalet av aktiviteter som erbjuds till äldre personer på träffpunkter i Göteborg Stad.

Resurser

Kategorin *Resurser* handlar om verksamhetens ekonomi, aktivitetskostnader och lokaler som verksamheten hade tillgång till. Den består av följande underkategorier; *Verksamhetens ekonomi*, *Tillgänglighet* och *Seniorernas aktivitetskostnader*.

Verksamhetens ekonomi

Ett återkommande ämne under intervjuerna handlade om ekonomiska förutsättningar inom verksamheten. Det upplevdes att verksamhetens resurser inte räckte till för att anställa fler personal. Det framkom att de var underbemannade och saknade den tid som krävs för att göra sina arbetsuppgifter som i sin tur påverkade vilka aktiviteter som valdes ut på deras träffpunkt. Det upplevdes som önskvärt att öka antalet aktiviteter men det kunde inte genomföras då verksamheterna inte hade resurser till att anställa fler personer som kunde leda aktiviteterna.

En del träffpunkter välde att ha ”lågkostnads-aktivitets-alternativ” som kunde upplevas som bristfälliga då de måste kompromissa med kvaliteten. Ett exempel på det var en aktivitet som hette ”önskeskivor” där seniorerna lyssnade på valfri musik som spelades upp från Youtube. Irritationsmoment kunde förekomma på grund av reklam som spelades vid val av en låt men verksamheten hade inte ekonomiskt utrymme för ett reklamfritt alternativ. Det framkom att vissa aktiviteter valdes bort på grund av avsaknad av arbetsmaterial då de hade som generell riktlinje att ha så lågt aktivitetskostnad som möjligt.

Personalen uppgav att de ofta använde sig själva som resurs då de inte hade råd att hyra in föreläsare eller gruppledare. Det upplevdes att möjligheten att hyra in utomstående föreläsare samt ledare till fysiska aktiviteter skulle ha ökat kvaliteten på aktiviteterna som i sin tur skulle ha kunnat öka deltagandet i aktiviteter som erbjuds. Ofta var det seniorerna själva som erbjöds sig att föreläsa och ibland använde de personal från andra verksamheter i Göteborgs Stad. Det ansågs vara en fördel att kunna ha tillgång till seniorer som gruppledare då det stärkte deras självkänsla och engagemang. Seniorerna upplevdes som en resurs på grund av den kompetens de besitter. Det arbetades aktivt med att inkludera seniorerna i aktiviteterna som gruppledare, dels på grund av inkludering och dels på grund av brist på personaltäthet inom verksamheterna.

“Annars det är lite trögt med sådana saker och det är ju pengarna det handlar om.”

De aktiviteterna som valdes var begränsade till de kostnader i förhållande till verksamhetens budget. Det framkom att effektiv resursfördelning i samband med aktivitetskostnader innebär att aktivitetskostnadens börda var personalens ansvarsområde vilket hade en direkt påverkan på aktivitetsurval på träffpunkterna.

“Jag behöver sällan säga nej, det kan vi inte, när någon kommer med en realistisk önskan, vi gör inga dyra aktiviteter.”

Tillgänglighet

Det framkom i intervjuerna att lokalerna de lede aktiviteterna i var bristfälliga, särskilt i förhållande till de olika funktionsnedsättningar som seniorerna hade. Det ansågs att lokalerna

ofta är för trånga, hade bristfällig framkomlighet och var svåra att genomföra de tänkta aktiviteterna i. Detta minskade deltagarantalet i de tänkta aktiviteter. Det berättades att brist på seniorernas deltagandet har negativ påverkan på aktivitetsurvalet. Det var svårt att nå de seniorerna som inte kom på träffpunkterna, som ledde till att seniorer som inte kunde delta på grund av funktionsvariation frånsågs i aktivitetsurvalet. Seniorernas deltagande i aktiviteterna och i verksamhetens utformning genomsyrar studiens material. Det framkom att aktiviteterna avspeglar behov och synpunkter endast hos nuvarande seniorer som besöker träffpunkterna. Det gör att en stor del av målgruppen exkluderas på grund av bristande tillgänglighet.

“Så alla som har rullstol får plats och att när det är bingo kan kanske någon sitta bredvid och hjälpa till med några. Då måste ju de också få plats och inte bara de som spelar. Så att det kan bli bättre här. “

Även lokalens placering har uppmärksammats i urvalet av aktiviteter. Personalen upplevde att träffpunkter som ligger i grönare stadsdelar, det vill säga stadsdelar som hade tillgång till naturområdena hade fler utomhusaktiviteter än dem som låg mitt i bostadsområdena.

Seniorernas aktivitetskostnader

Aktivitetskostnader var ett centralt ämne i intervjuerna där alla träffpunkter hade en gemensam riktlinje angående ekonomisk tillgänglighet, det vill säga de strävade efter att erbjuda aktiviteter som seniorerna hade råd med. De flesta aktiviteterna, enligt personalen, var kostnadsfria men det kunde förekomma vissa efterfrågade aktiviteter som seniorer måste betala för. Det kunde exempelvis vara inträde till en festmiddag eller kostnad för en resa, då verksamheten hade inte råd att bekosta vissa aktiviteter.

“I julas hade vi fest och då tyckte man att det var dyrt för vi hade höjt till ett hundra kronor. Men då täcker det bara en bråkdel av den faktiska kostnaden, så att...”

Seniorernas önskemål

Personal beskrev hur hänsynstagandet till seniorernas önskemål var en förutsättning för träffpunkternas verksamheter ska finnas kvar. Kategorin *Seniorernas önskemål* består av följande underkategorier; *Efterfrågan på aktiviteter* och *Seniorernas intressen och engagemang*.

Efterfrågan på aktiviteter

Personal berättade att alla aktiviteter som fanns på deras träffpunkten bygger på seniorernas önskemål, det vill säga aktiviteter som efterfrågas. Ibland kom personalen med förslag på genomförbara aktiviteter men dessa diskuterades med seniorerna först för att bekräfta att det fanns efterfrågan.

“... så ville vi att träffpunkter ska formas av de och aktiviteter, vad de ville göra. Så vad vi egentligen är, är möjliggörare för dem. För de grejerna som de vill göra...”

Det påpekades att det alltid fanns möjlighet till att välja vilka aktiviteter som skulle finnas med på träffpunkten. De förslag på aktiviteter som inte kom från seniorerna diskuterades med dem eller Äldrerådet. Äldrerådet definierades som en grupp som bestod av utvalda pensionärer vars uppgift var att representera seniorerna inom en viss träffpunkt och föreslå

aktiviteter. Sedan anpassades aktiviteterna utifrån önskemål och synpunkter som framkom, då det är seniorerna som verksamheten fanns till för.

Ett sätt att säkerställa verksamhetens kvalitet var att undersöka vilka aktiviteter som var mest omtyckta och efterfrågade. Det utfördes genom kontinuerliga undersökningar, enkäter och nära samarbete med Äldrerådet för att kunna se vilka aktiviteter som efterfrågades. Tanken med dessa undersökningar var att involvera seniorerna i aktivitetsurvalet genom att de gavs möjlighet att föreslå aktiviteter, uttrycka sina åsikter, välja aktiviteter eller påpeka vad som inte fungerade. Resultatet av dessa undersökningar används sedan som underlag för aktivitetsurvalet i nästkommande program.

“När vi gjorde förra enkäten här med undersökningen då hade [borttaget namn] ett sen föregående och då tittar vi genom den, vad som hade gåtts, vad som hade funkat liksom, vad som hade kunnat genomföras och så...”

Seniorernas intressen och engagemang

Det framkom att aktiviteter som byggde på seniorernas intressen och engagemang var en förutsättning för att öka deltagandet och engagemang i aktiviteten. Val av aktiviteter styrdes av besökarnas motivation, engagemang, vilja och intressen. Personalen berättade att på träffpunkten som de var anställda på, fanns bara aktiviteter som kom från seniorerna själva. Det gjorde att intresset och engagemang var mycket stort, dessa aktiviteter hölls och leddes av seniorerna själva som i sin tur ledde till att personalen hade mer tid för annat inom verksamheten. Självvalda aktiviteter var ofta en förutsättning för deltagandet och i sin tur inkluderades i programmet.

“När aktiviteterna kommer från seniorerna själva så är deltagandet större och den aktivitet läggs inte ner.”

Det framkom att seniorernas ålder var väsentlig i utformningen och urvalet av aktiviteter på grund av olika, åldersspecifika intressen. Generationsskillnader gjorde att seniorernas önskemål om aktiviteter skiljde sig åt. Även om personalen på träffpunkterna uttryckte att heterogen aktivitetsgrupper var önskvärt så fungerade det inte i praktiken, dels på grund av olika intressen och dels på grund av funktionsvariationer. Det ansågs att träffpunkterna var mest besökta av äldre seniorer och att aktiviteterna som valdes avspeglade äldre seniorernas intressen. Detta innebar att de yngre seniorerna inte deltog i lika stor utsträckning eller valde annan sorts av aktiviteter än de äldre seniorerna. Personal resonerade att det till följd av att det var betydligt fler äldre seniorer, ledde till att aktiviteter som valdes inte var lika attraktiva för de yngre seniorerna. De yngre seniorerna var mer intresserade av aktiviteter som handlade om välmående, hälsa, föreläsningar och fysiska aktiviteter medan de äldre seniorer var intresserade av mindre fysiskt och mentalt ansträngande aktiviteter såsom kaffestund, musik, kortspel mm.

“...traditionell för dem som är lite äldre och lite mer kropp, hälsa, förverkligande hos dem yngre.”

Deltagandet i erbjudna aktiviteter

Kategorin beskriver deltagandet i de erbjudna aktiviteter på träffpunkter och består av

följande underkategorier; *Seniorernas deltagandet* och *Könsmönster/fördelning*. Dessa speglar faktorernas betydelse på aktivitetsurvalet då deltagandet upplevdes som en förutsättning för att specifika aktiviteter ska finnas med i utbudet.

Seniorernas deltagandet

I studien framkom att aktiviteters popularitet påverkade programutformningen. Det vill säga antalet deltagande seniorer i en specifik aktivitet påverkade vilka aktiviteter som behålls och vilka som tagits bort från utbudet. Personalen kontrollerade deltagarlistor för att se vilka aktiviteter som var välbesökta och vilka som inte var det. Därefter valdes aktiviteter ut som hade det högsta deltagarantalet. Aktiviteter som hade lägre deltagarantal valdes bort. Det framkom att personalen testade olika förslag på nya aktiviteter som hade kommit från seniorerna eller andra träffpunkter och bedömde om de skulle behålla aktiviteten utifrån deltagarantalet.

”... vi testar och provar, ser och hör så att det är nog det att vi... jag har på min träffpunkt här till exempel, jag väljer vilken [aktivitet] som är mest besökt eller, valt...”

Aktiviteter som var självvalda av seniorerna, var inomhus och mindre fysiskt ansträngande. Dessa aktiviteter var också de mest populära. Sociala aktiviteter ansågs bidra till att seniorerna byggde upp ett eget socialt nätverk och utvecklade grupptillhörighet. Exempel på välbesökta aktiviteter var; Speldags, Bingo, Musik, Matlagning, Quizen, Frågesport, Linedance, Boule, Chi Gong, Yoga, Historia, Resor och Kortspel. Det ansågs att vissa aktiviteter var mer besökta än andra och då var personalen på träffpunkten mer angelägna om att behålla dessa aktiviteter samt öka antalet liknande aktiviteter i utbudet.

“Att jobba fram med aktiviteter som det kanske kommer folk hit för. Så att man inte bara underhåller dem som är här.”

Könsmönster/fördelning

En annan aspekt som uppmärksammades under intervjuerna var att deltagandet i aktiviteter hade ojämn könsfördelning. Kvinnliga seniorer som var majoritet, hade mycket stark påverkan på vilka aktiviteter valdes ut på träffpunkten. Enligt personalens uppfattning var detta fenomen vanligt på alla Göteborgs Stads träffpunkter. En del personal spekulerade angående brist på manliga seniorer i aktiviteterna på träffpunkterna. Anledningen kunde ha varit utbudet av “kvinnliga aktiviteter” eller bristande intresse för sociala sammanhang som var anledningen till att intresset för deltagandet var mindre.

“Jag vet inte, om det är så att vi har så mycket kvinnor så att vi har kvinnliga aktiviteter och det är anledningen. Och att vi har varit dåliga på att nå män, eller att det inte finns så många.”

Personalens inflytande

Det har framkommit att personalens inflytande hade en avsevärd påverkan på aktivitetsurvalet på träffpunkterna i Göteborgs Stad. Kategorin *Personalens inflytande* delas in i underkategorierna; *Personalens uppdrag och arbetssätt* och *Politik och ledarskap*.

Personalens uppdrag och arbetssätt

Personalens inflytande framkom främst i resonemanget kring beslutsfattandet, då det var de som godkände vilka aktiviteter som skulle erbjudas på deras träffpunkt. Personalen på aktivitetspunkter var noga med att välja aktiviteter som främjar social gemenskap och var hälsofrämjande samt följde verksamhetens riktlinjer. Det lades stor vikt på att aktiviteter skulle vara tidsaktuella, som innebar att aktiviteter skulle anpassas till efterfrågan som fanns generellt inom Göteborgs Stad just nu. Personalen uppfattade sin egen initiativförmåga som en betydande element för aktivitetsurvalet. Personalen hade varit uppmärksamma på vad som hade pågått i Göteborgs Stad och hade tätt samarbete med konsulenter, andra träffpunkter, föreningar och intresseorganisationer. Samverkan med dessa organisationer och det lokala Äldrerådet hjälpte till att skapa nya idéer. Medvetenhet i samarbete med dessa aktörer upplevdes som en del av uppdraget för personalen på träffpunkterna och var en viktig faktor i aktivitetsurvalet där seniorernas önskemål är i centrum.

“Jag håller mig ganska professionellt det här med... men just ändå att jag har ju min, mitt uppdrag alltså så. Vad man, vad man ska tänka på, och vad man bör föra in och så och det är klart jag påverkar det också.”

Även personalens arbetssätt ansågs hade en viss påverkan på aktivitetsurvalet. Utifrån den information som framkommit under intervjuerna hade personalen olika sätt att förhålla sig till sina arbetsuppgifter inom verksamheten. En del hade mer stödjande och motiverande arbetssätt, där seniorerna själva tog större ansvar för hur aktiviteterna fungerade. Det ledde till jämnare ansvarsfördelning mellan seniorerna och personalen på träffpunkter och i sin tur påverkade aktivitetsutformningen.

“... och där har vi ju mycket motivationsarbete! Det är därför vi måste vara närvarande för att känna av gruppernas möjligheter, konstellationer och så där. Vem kan man jobba lite på att ta ett större ansvar. För ju fler ansvariga desto bättre...”

En del personalen beskrev sig ha en mer ledande roll i aktiviteterna där de höll i aktiviteter, hjälpte seniorerna i aktiviteten och även bestämt över delar av aktiviteten. Det framkom också att personalen hade egna uppfattningar om vilka aktiviteter som skulle väljas, vilka som var genomförbara och vilka som var realistiska utifrån målgruppens behov. Personalen som arbetat på en träffpunkt som hade äldre seniorer som huvudsaklig målgrupp upplevde att brist på initiativ var något som var väldigt vanligt bland deras seniorer. Personalen kunde då uppleva frustration i samband med aktivitetsurvalet, då de var tvungna att anstränga sig mer för att minimera sitt personliga inflytandet i urvalet av aktiviteterna som erbjuds i deras verksamhet.

“Det var ingen, inga tog egna initiativ där. Och skulle det ha blivit något, det är för att personalen skulle säga;”Nu spelar vi den här, här”, och så det blir ju det lite fel. Så att därför vi tog inte med det på nästa scheman...”

Politik och ledarskap

Aktuell politik hade påverkan på deras arbetsrutiner samt aktiviteter som genomfördes på träffpunkterna. Detta skedde i form av politiska beslut som gällde vissa samhällsgrupper.

Exempelvis den mångfald som det arbetats mycket med för tillfället. Det innebar att verksamheten hade fått extra resurser för att anställa personer för uppsökande verksamhet som skulle försöka locka seniorer med utländsk bakgrund till att delta i träffpunktens aktiviteter.

“Man har fokus på det här nu just och det här, det här är i den politiska uppdraget och så. Och det är ju så att vi som arbetsgrupp måste ju hela tiden vara alerta och tänka... tänka brett.”

Ofta förmedlades politiska riktlinjer genom ledarskap, det vill säga chefen som även hade aktivitetsbeslutande roll i verksamheten. Det framkom också att chefen ibland bestämde vilken aktivitet som skulle väljas eller prioriteras utifrån rådande politiska beslut. Aktivitetsurvalet kunde även påverkats av ledningens tyckande om de aktiviteter som var “passande” för verksamheten.

Personalen förmedlade att de hade till en viss del anpassat sitt arbetssätt till rådande riktlinjer och olika politiska beslut angående äldre medborgare. Politikernas syn på äldreomsorgen generellt och fördelning av ekonomiska resurser kunde ha påverkats på aktivitetsutbudet. Personalen upplevde att förslag och önskemål som kom från seniorerna omarbetades av personalen för att kunna passa verksamhetens syfte, inkludera fler seniorer, följa de riktlinjer som verksamheten hade och samtidigt vara kostnadseffektiva.

“...deltagare som föreslår olika aktiviteter och så går det upp till [...] chefen som godkänner det hela.”

Utifrån seniorernas resonemang kunde det ses hur träffpunkterna i Göteborgs Stad prioriterade aktiviteter som skulle locka fler yngre seniorer. Personalen på dem olika träffpunkterna berättade att det hade skapats ett flertal av nya aktiviteter med inriktning på yngre seniorer såsom föreläsningar om hälsa, Ipad kurser, Yoga mm. Samtidigt som det arbetades med att välja aktiviteter som skulle kunna inkludera besökare i olika åldrar såsom historie föreläsningar. Prioritering av vissa aktiviteter var ett sätt att minska fördomar som finns i samhället angående målgruppens ålder på träffpunkter. Det arbetats aktivt för att inkludera de yngre seniorerna i de aktiviteterna som fanns på träffpunkten. Detta gjordes genom att prioritera aktiviteter som skulle vara attraktiva för just denna målgrupp i aktivitetsurvalet.

“...träffpunkterna har, alltså det finns lite fördomar, där är bara trötta gamla pensionärer. Och så är ju inte, det vet vi som är här och då behöver vi de andra aktiviteterna som attrahera yngre.”

Diskussion

Resultatdiskussion

Syftet med denna kvalitativa studie (9) var att få fram personalens uppfattning om vad som påverkar urvalet av aktiviteter som erbjuds till seniorerna på träffpunkter i Göteborgs Stad. Hänsyn har inte tagits till vilka aktiviteter som ingår i programmet på dessa specifika träffpunkter. Målet var att belysa gemensamma aspekter och skillnader mellan de olika

träffpunkterna samt vad som påverkade aktivitetsurvalet. Författarna ville även synliggöra personalens uppfattningar angående aktivitetsurvalet och därmed bidra till verksamhetsutveckling.

I resultatet framkom det att närvarandet i aktiviteter som erbjuds på träffpunkter i Göteborgs Stad var en förutsättning för att inkluderas i utbudet. Deltagarantalet ansågs generellt vara ett sätt att visa på verksamhetens kvalitet och effektivitet gentemot ledningen. Antalet seniorer i erbjudna aktiviteter hade en stor påverkan på hur programmet såg ut. De aktiviteter som var mindre efterfrågade, samt mindre besökta blev därefter mindre prioriterade. Enligt Kielhofner (6) delaktighet i aktiviteter genom medverkan kan leda till upplevelsen av att ha en roll inom en aktivitetsgrupp. Detta kunde ha bidragit till upplevelsen av meningsfullhet och ökad livskvalité för seniorerna som deltog i aktiviteter som erbjudits på träffpunkterna. Utifrån KASAM (16) kan ses hur närvarande i dessa aktivitetsgrupper påverkades av samverkan mellan sociala faktorer, engagemanget för att delta i aktiviteter och upplevelse av meningsfullhet i aktivitet. Detta har visat på hur stor påverkan engagemanget hade på seniorernas medverkan genom delaktighet i aktivitet.

Den negativa aspekten med deltagandet i aktiviteterna och aktivitetsurvalet, var att de seniorer som inte kunde närvara i aktiviteter som erbjöds, på grund av något slags funktionsvariation hade inte tagits hänsyn till i aktivitetsurvalet. De upplevdes som mindre delaktiga i aktiviteterna. Detta gjorde att de indirekt exkluderas från aktiviteter som ansågs ålders- eller funktions specifika som kan i sin tur leda till utsatthet, utanförskap och aktivitetsrättvisa (17, 18, 19). Därmed skulle ökad kunskap om aktivitet och uppbyggnad av aktivitetsgrupper leda till att aktiviteter som anses mindre populära anpassas istället för att de tas bort från träffpunkterna. Som i sin tur skulle kunna motverka att en stor del av målgruppen exkluderas från deltagandet i de meningsfulla aktiviteterna (4).

Det framkom att bristande delaktighet i aktiviteterna påverkade seniorernas möjlighet att få fram sina egna önskemål gentemot aktivitetsurvalet. Det vill säga att de som inte kunde aktivt delta i aktivitet har inte tagits hänsyn till i aktivitets- och programutformningen. Detta borde ses över för att möjliggöra deltagandet på träffpunkter oavsett ålder, kön, nationalitet, funktionsvariation, etcetera. Där anpassning av miljön skulle kunna leda till mer rättvis aktivitetsfördelning för seniorerna och därmed aktivitetsrättvisa i samhället (5).

I resultatet påvisades att seniorernas efterfråga av aktiviteter och önskemål togs med i urvalet av aktiviteter. Det framkommer att delaktighet i självvalda aktiviteterna bidrog till att seniorerna upplevde gemenskap, betydelse av det som utförs och värdet av att vara med i ett sammanhang. Medverkan i aktivitetsval och i sociala aktiviteter kan ha positiv påverkan på seniorernas livssituation och kan leda till aktivitetsbalans (4). Där aktivitetsbalans uppstår när den äldre personens förmågor och intressen samverkar i relation till miljön (6). Genom att delta i aktiviteter med andra kunde seniorerna uppleva en känsla av tillhörighet i den sociala sammanhanget. Att tillhöra och känna sig inkluderat stärker personens identitet och därefter kan leda till en nytt roll kan etableras (6).

I resultaten framkom att generationsskillnader hade en stor påverkan på intressen som seniorerna hade och avspeglas i de utvalda aktiviteter på träffpunkterna i Göteborgs Stad. Seniorernas förslag och idéer hade tagits vara på inom verksamheterna. Enligt Wright-St Clair (10) utförandet av självvalda och meningsfulla aktiviteter anses ha positiv påverkan på den äldres självbild och välbefinnande. Vardagsaktiviteter som följer med livet ut anses vara en del av åldrandeprocessen och därmed personens identitetsbild. Engagemanget i aktiviteter

som den äldre personen har intresse för, lägger grund för samspel med andra hen delar intresset med. Där Leufstadius (20) resonerar vidare hur grupptillhörighet i aktivitetsutförandet bidrar till känsla av trygghet. Där upplevelse av tryggheten gör att personen mår bättre, utvecklar sina intressen, ökar social gemenskap, engagemanget och grupptillhörighet i aktivitet.

I studieresultatet framkom att personalen på träffpunkterna var motiverade och engagerade personer som ville utveckla sin verksamhet och inkludera flera seniorer i de aktiviteter som erbjöds på deras träffpunkt. De hade genuint intresse för sitt arbete och även eget sätt att arbeta med målgruppen, det vill säga användning av en viss förhållningssätt i relation till uppdraget. Taylor (21) lyfter de olika förhållningssätt som är vanligast förekommande och bör väljas utifrån de behov som finns. Medvetenhet om de olika förhållningssätt och deras användning kan öka kvalite i den interpersonella relation och därmed i aktiviteter. Personalen på träffpunkter hade eget förhållningssätt som avspeglat deras personlighet och därmed påverkade hur man var professionellt i förhållande till seniorerna och verksamheten. Egen drivkraft och personlighetsdrag bidrog till att aktiviteterna har skiljts sig åt på de olika träffpunkterna. Även seniorernas delaktighetsnivå hade skilt sig åt beroende på personalen. Förhållningssätt har påverkat dynamiken i aktivitetsgrupperna och i vissa fall ökade engagemanget från seniorerna. Genom sitt eget intresse i kombination till uppdraget och engagemang i verksamheten kunde även aktivitetsutbudet se olika ut.

Personalen på träffpunkterna i Göteborgs Stad har uttryckt sin önskan att inkludera fler seniorer och flera målgrupper men det ansågs som en svår uppgift då resurserna de hade tillgång till var begränsande. Personalen har tvingats att prioritera vissa aktiviteter. Detta anses bidra till orättvis fördelning av aktiviteterna som erbjöds, då de utformades utifrån den ojämna resurs- och funktionsfördelning som fanns bland de äldre personer i Göteborgs Stad. Det kunde i sin tur leda till ojämlikhet i hälsa (17) vilket står i kontrast till de nationella hälsomål (2) som Göteborgs Stad förhåller sig till. Aktivitetsutformningen och även val av nya aktiviteter ansågs begränsas av ekonomiska faktorer som verksamheten hade förhållit sig till.

I studien framkom att personalen på träffpunkterna hade inte möjlighet att ta hänsyn till seniorerna med funktionsvariationer på grund av verksamhetens ekonomiska förutsättningar. Det ansågs att träffpunkterna behövde öka anställningsgraden på sin verksamhet för att täcka seniorernas aktivitetsbehov samt anpassning av lokaler som aktiviteterna utfördes i. Många träffpunkter hade bristfälliga lokaler som gjorde att vissa seniorer kunde inte delta i aktiviteterna, samt vissa aktiviteter valdes bort på grund av lokalens utformning eller brist på personal. Enligt Fristedts (22) är miljöns utformning av yttersta vikt för att kunna utföra aktiviteter, då upplevelse av trygghet och tillgänglighet är förutsättning för att seniorerna ska välja att utföra aktiviteter samt vara delaktig. Personalen på träffpunkterna i Göteborgs Stad ansåg att även fler träffpunkter skulle behövas för att utöka aktivitetsutbud samt tillgänglighet för de seniorerna som inte vill åka längre sträckor.

I denna studien framkom att aktuella politiska och verksamhets riktlinjer kunde främja eller begränsa aktivitetsutbudet. Samhällets prioriteringar i resursfördelning kunde ha påverkad seniorernas livskvalité och möjlighet till en meningsfull vardag samtidigt som den motarbetar isolering och samhällelig åtskildhet (5, 19). Den rådande politiska riktlinjer påverkade personalens arbetsrutiner samt aktiviteter som genomfördes på träffpunkterna. I samband med ändringar av politiska riktlinjer och prioriteringar av vissa samhällsgrupper kunde påverkades aktivitetsurvalet. Det har i sin tur främjat eller hindrat mångfalden och seniorernas möjligheter

att vara delaktiga i samhället oberoende av förutsättningar (18, 5). Att det fanns en del skillnader i resursfördelningen mellan olika stadsdelar, det betyder ojäm budget för de olika stadsdelarnas på träffpunkter i Göteborg Stad.

Hur politiker såg på seniorerna och äldreomsorgen, har visat sig ha direkt påverkan på verksamhetens riktlinjer. Däremot enligt Kangas (23, 24) det finns alltid potential för förändring genom ökad kunskap om ålderismen, äldres livssituation, aktivitet tillgänglighet och förutsättningar för de äldre personer att leva ett gott liv (3). Ålderismen (24) är en uteslutande syn på en samhällsgrupp som delar äldre människor till "de andra" genom att diskriminera de på grund av ålder där ålderism har olika definitioner beroende om samhällsuppfattning och normer som seniorerna lever i (24).

I studien framkom att de flesta seniorerna på träffpunkterna är äldre kvinnor. Det lyftes funderingar om könsfördelningen aspekten inom verksamheter då aktiviteterna bestämdes utifrån de seniorerna som kom dit och framförde sina åsikter samt önskemål för aktivitetssurvalet. Det behövs fler studier som skulle undersöka detta fenomen samt vad har detta fenomen för implikationer för verksamheten. Författarnas funderingar är om varför det är så få män som väljer att delta i aktiviteterna som erbjuds av Göteborgs Stads träffpunkter. En ny studie skulle behövas för att leda till förståelse och uppfattning om ovan nämnd fenomen.

Avslutningsvis

Det krävs att samhället ökar förståelse för seniorernas livssituation och insikt om att äldre personer är en ökande samhällsgrupp som bibehåller förmåga till aktivt liv, långt efter pensionen. Det innebär att det krävs samhällsresurs fördelning som gynnar och möjliggör delaktigheten i aktivitet för den äldre generationen som därefter utifrån hållbarhetsperspektiv skulle minska vårdkostnader då äldre personer som håller sig aktiva bibehåller sin hälsa längre (13, 19). Alla människor har rätt till delaktighet, möjlighet till aktivitet och därefter val av aktivitet som de vill delta i. Inflytande på sina aktivitetsval ökar livskvaliteten, där aktivitet anses som en oerhört viktigt del i människans liv (6). Därför måste fördomar som begränsar seniorernas liv och hälsa synliggöras och motarbetas för att rättvisa i samhället ska uppstå (17, 18, 19).

Författarna anser att det är relevant att lyfta fram kompetens med inriktning på aktivitetsvetenskap som skulle bidra med kunskap samt skulle inkludera de utsatta grupperna i verksamhetens aktiviteter. För att kunna nå ut till olika målgrupper borde det arbetas mer proaktiv och uppsökande. Arbetsterapeutisk yrkesprofession anses besitta rätt kompetens som kan bidra för att kunna förbättra verksamheten, anpassa aktiviteternas utformning, tillgänglighet, öka kvalitén och delaktighet utifrån de samhälleliga behov som finns (25). Göteborgs Stads träffpunkter skulle ha nytta av att inkludera en yrkesgrupp som skulle kunna möjliggöra anpassning av miljön, utformning av lokalen, tillgång till aktivitet för personer med funktionsvariation samt programutformning som skulle kunna inkludera bredare variation av målgrupper. Det krävs dock ytterligare studier om hur seniorerna själva upplever aktiviteter som erbjuds och om vad som påverkar deras deltagandet i aktiviteter på träffpunkter i Göteborgs Stad.

Kliniska implikationer

Studien ska kunna användas som underlag för verksamhetsutveckling samt effektivisering i förhållande till aktivitet som hälsofrämjande åtgärd. Information som framkommer i studien kan öka förståelse och medvetenhet om hur aktivitetsurvalet går till på träffpunkter. Det skulle kunna hjälpa verksamheterna att utöka målgruppens delaktighet i utformningen av aktivitetsutbudet framöver. Denna studien ska även kunna leda till att arbetsterapeuter som yrkesprofession ska inkluderas i planering, genomförande och anpassning av aktiviteter på träffpunkter i Göteborgs Stad. Där arbetsterapeuten anses ha rätt kompetens inom aktivitetsvetenskap och kan synliggöra de begränsningar som målgruppen med funktionsvariation kan uppleva vid aktivitetsutförandet. Det skulle i sin tur kunna öka seniorernas delaktighet på träffpunkterna.

Metoddiskussion

Urvalet av deltagarna i studien var noggrant genomtänkt för att inkludera personal som arbetar i olika stadsdelar av Göteborg Stad, som skulle kunna skilja sig åt sociodemografiskt. Personalen som deltog i studien har valts utifrån variationskriterier för att kunna samla in så många olika upplevelser som möjligt, för att öka innehållsrikedom och dynamiken i datainsamlingen. Bristen på respons ledde till att det valdes personal som har tackat ja och resulterade att två personer från samma verksamhet deltog i studien däremot fördelningen inom olika stadsdelar bibehålls. Detta kan ha påverkat resultatet genom ensidighet av insamlat material och detta kan påverka trovärdigheten av studien (9).

Studiens kvalitet kan ha påverkats av tidsbegränsningen som krävde då studiedeltagarna i studien skulle ställa upp med kort varsel. Det uppmärksammades att alla som har tackat ja till deltagandet i studien var drivna personer med stort intresse av att bidra till studien. Detta kan ha påverkat studiens kvalitet genom ensidighet av insamlat material. Där studiedeltagarna hade en positiv bild av sin verksamhet och kanske ett mer aktivt, handlingskraftigt arbetssätt i jämförelse med sina kollegor på andra träffpunkter i Göteborgs Stad.

Material till studien har samlats in genom semistrukturerade intervjuer med öppna frågor enligt Kvale (14). Intervjuguide med inriktning att lyfta fram deltagarnas resonemang kopplat till studiens syftet hade utarbetats och testats av studiens två författare. Studiedeltagare hade möjlighet och utrymme att berätta fritt, lyfta fram sina tankar, upplevelser, erfarenheter och uppfattningar om hur aktivitetsurvalet sker och vilka faktorer som påverkar det. Dessa faktorer påverkar studien på ett positivt sätt det vill säga öka rikedom av den insamlade datamaterial från intervjuerna. Författarna ansåg att det var av vikt att lyfta fram originaliteten av innebörden av den insamlade data under hela innehållsanalysens (15) process. Detta kan ha lett till mer transparens och trovärdighet av studiens kvalitet.

Analysmetoden som användes i analysprocessen gjorde materialet lättöverskådligt och arbetet enkelt samtidigt som en struktur kunde bibehållas. Författarna arbetade oberoende av varandra i den kvalitativa innehållsanalysen (15) som gjorde att de kunde gå tillbaka till den transkriberade datamaterialet och fördjupa sig i det som framkom under intervjuerna. Detta för att behålla innebörden av information som framkom under intervjuerna. Det har varit stödande att följa den strukturen som framkommit ur den kvalitativa innehållsanalys (15) som är en vetenskapligt beprövad metod. Som ledde till en viss upplevelse av trygghet under

arbetsgången och den information som framkommit utifrån analysprocessen som i sin tur säkerställde trovärdighet och kvaliteten av denna studie.

Författarna har inte haft möjlighet att göra en provintervju på grund av tidsbegränsning. Intervjufrågorna testades emellan författarna som bidrog till den erfarenhet som krävdes för att utveckla intervjutekniken (9, 14). Däremot en provintervju skulle kunnat öka kvaliteten på den första intervju och kunde ha lett till en annan nivå av insamlad data, exempelvis att ha bättre erfarenhet när det gäller tidshantering. Att författarna hade en tidsbegränsning kan indirekt ha påverkat resultaten. Även om författarna upplevde att det som framkom under den första intervjun hade en rik innebörd med viktig och tillförlitlig information. Då det anses att det är snarare innehållet än tiden i sig som speglar kvaliteten på innehållet, även om intervjutiden till viss del säger något om mängden material. Det vill säga att innehållet i insamlad data och erfarenhet i intervju ökar kvaliteten i arbetet (9, 14).

Författarna har förståelse för etiska aspekter (9) och därmed maktsituation som kunde ha uppstått under intervjutillfällena och har tagit hänsyn till det under hela studie processen. En av aspekterna kunde ha varit författarnas pågående utbildning inom arbetsterapi, där aktivitetsperspektivet är i fokus och förkunskap författarna besitter kan ha varit till både för- och nackdel i studien. Därför har författarna under hela datainsamlingen reflekterat över och varit medvetena om förförståelse för att inte påverka studiens kvalitet. Den har tagits hänsyn till under intervjun och efteråt för att inte påverka studiekvalitet och en stor utmaning har varit att förhålla sig neutral under intervjun för att undvika att färga datainsamlingen med egna uppfattning om aktivitet. Detta har undvikits genom att ställa öppna frågor och låta studiedeltagarna prata fritt tills ämnet har blivit uttömt. Författarna hade neutrala och bekräftade ledarroller under intervjuerna.

Tanken i urvalet av deltagarna i studien var att författarna skulle ta hänsyn till ålder- och genusperspektiv där variation mellan kvinnliga och manliga deltagare i olika åldrar var önskvärt. Alla studiedeltagarna som deltog i studien var dock kvinnor i ålder mellan 49 år och 62 år vilket kan ha påverkat studieresultaten då yngre personal eller män skulle kunna ha bidragit med andra synpunkter angående aktivitetsurvalet. Författarna anser att det krävs ytterligare kompletterande forskning som inkluderar deltagare med större bredd. Om det råder brist på yngre personal och män så vore det intressant att undersöka om dessa egenskaper har påverkan på aktivitetsurvalet.

Referenser

1. Göteborg Stad. [Hemsida Internet] [Hämtade 2017-01-12] Tillgänglig från: http://goteborg.se/wps/portal/start/aldre/aktiviteter-traffpunkter!/ut/p/z1/04_
2. Regeringskansliet [Hemsida Internet] [Hämtade 2017-03-01, Uppdaterad 2015-04-02] Tillgänglig från: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2002/12/prop.-20020335/>
3. Lindahl L. En utvärdering av träffpunktens betydelse för äldres hälsa och välbefinnande: ”Tillsammans är man mindre ensam”; [Rapport] Göteborg: Västra Götalands region; 2:2016.
4. Erlandsson L-K, Persson D. ValMo-modellen. Ett redskap för aktivitetsbaserad arbetsterapi. Lund: Studentlitteratur; 2014.
5. Townsend EA, Polatajko HJ (red). Enabling occupation II: Advancing an occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation. Ottawa: CAOT Publications ACE; 2007.
6. Kielhofner G (red). Model of human occupation. Teori och tillämpning. Lund: Studentlitteratur; 2012.
7. Nordenfelt L. Livskvalitet och hälsa- teori och kritik, Almqvist & Wiksell Förlag 1991.
8. Cullberg J, Lundin T. Kris och utveckling. 5. omarb. och utök. utg. ed. Stockholm: Natur och kultur; 2006.
9. Henricson M. Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad. Lund: Studentlitteratur; 2012.
10. Wright-St Clair VA, Kerse N, Smythe E. Doing everyday occupations both conceals and reveals the phenomenon of being aged. Aust Occup Ther J. 2011;58(2):88-94.
11. Csíkszentmihályi M, Grip G. Flow: den optimala upplevelsens psykologi. Stockholm: Natur & Kultur; 2016.
12. Brown CL, Robitaille A, Zelinski EM, Dixon RA, Hofer SM, Piccinin AM. Cognitive activity mediates the association between social activity and cognitive performance: A longitudinal study. Psychology and Aging. 2016;31(8):831-46.
13. Sabbath EL, Matz-Costa C, Rowe JW, Leclerc A, Zins M, Goldberg M, et al. Social Predictors of Active Life Engagement: A Time-Use Study of Young-Old French Adults. Research on Aging. 2016;38(8):864-93.
14. Kvale S., Brinkmann S. Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur; 2014.
15. Graneheim U.H., Lundman B. Kvalitativ innehållsanalys. I: Granskär M., Höglund-Nielsen B. (red.) Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård. Lund: Studentlitteratur; 2008. Kap. 11.
16. Antonovsky A. Hälsans mysterium. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur; 2005.
17. Karlsson LB, Kuusela K, Rantakeisu U (red.). Utsatthet, marginalisering och utanförskap. Lund: Studentlitteratur; 2013.
18. Rostila M., Toivanen M. Den Orättvisa Hälsan: Om Socioekonomiska Skillnader I Hälsa Och Livslängd. Stockholm: Liber, 2012.
19. Pollard N, Sakellariou D, Kronenberg F (red). A political practice of occupational therapy. Edinburgh: Churchill & Livingstone; 2008.
20. Leufstadius C, Gunnarsson B, Tjörnstrand C. Skapande aktivitet. I Eklund M, Gunnarsson B, Leufstadius (red). Aktivitet & Relation. Lund: Studentlitteratur; 2011.
21. Taylor, Renée R. The Intentional Relationship : Occupational Therapy and Use of

- Self. Philadelphia: F.A. Davis. 2008.
22. Fristedt, S. Funktionellt åldrande. I Ernsth Bravell, M. (red.) Äldre och åldrande – grundbok i gerontologi. Malmö: Gleerups. 2013.
 23. Kangas Fyhr A. Social Omsorg. 2. Uppl. Stockholm: Bonnier Utbildning; 2009.
 24. Fredrik S. Whose ageism? The reinvigoration and definitions of an elusive concept. *Journal Nordic Psychology*. 2016; 68 (3):148-159.
 25. Wilcock A, Hocking C. An occupational perspective of health. 3:dje upplagan. Thorofare: SLACK Incorporated; 2014.